

Program

Policy

Handlingsplan

Riktlinje

Handlingsplan för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete 2022-2024

Antagen av Kommunstyrelsen den 8 december
2021

DNR: KS 2019/01502

VÄSTERÅS STAD

Innehåll	
Bakgrund.....	3
Globala, nationella och lokala utgångspunkter	3
Definitioner	4
Mål och aktiviteter.....	6
Fokusområde 1. Invånare i Västerås känner delaktighet och tillit till människor och samhälle	6
Fokusområde 2 Mötesplatser och utemiljöer i Västerås är trygga och säkra	7
Fokusområde 3 Bekämpa förekomsten av narkotika och langning i Västerås	9
Fokusområde 4 Barn och unga är trygga i skolan	9
Fokusområde 5 Bekämpa förekomsten av brottsligt våld i Västerås	11
Fokusområde 6 Västerås stad har ett bra samarbete med ansvariga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle	14
Genomförande och uppföljning	15
Ansvar och organisation.....	15
Vårt arbetssätt för att nå målen	17
Uppföljning	17
Källförteckning.....	19

Program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
Policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
Handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
Riktlinje	säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Bakgrund

Trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete innebär allt som vi som individer och samhälle kan göra för att förhindra att brott sker – och allt vi kan göra för att människor inte ska känna sig otrygga och vara rädda för att drabbas av brott. Det finns stora besparingar att göra med brottsförebyggande arbete vad gäller såväl mänskligt lidande som ekonomiskt. I Västerås stad handlar det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet om att minska brott genom att förhindra dem innan de sker och det handlar om att få människor att känna sig trygga. Det handlar om social hållbarhet för kommunens invånare likväl som om att vara en attraktiv kommun som människor vill besöka, jobba och leva i.

Syftet med denna handlingsplan är att vara en gemensam plattform för riktning och samarbete kring det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Handlingsplanen innehåller mål och aktiviteter som alla stadens förvaltningar behöver hjälpas åt för att uppnå och genomföra. Det interna samarbetet inom staden såväl som samarbetet med ansvariga myndigheter, näringsliv och civilsamhället är otroligt viktigt för att nå framgång. Brottsförebyggande arbete är ingenting som någon klarar ensam, utan ett arbete som hela samhället kan bidra till och där olika typer av verksamheter kompletterar varandra och fyller en viktig funktion.

Handlingsplanen innehåller sex fokusområden, och inom varje fokusområde finns mål och aktiviteter. Fokusområdena är:

1. Invånare i Västerås känner delaktighet och tillit till människor och samhälle
2. Mötesplatser och utemiljöer i Västerås är trygga och säkra
3. Bekämpa förekomsten av narkotika och langning i Västerås
4. Barn och unga är trygga i skolan
5. Bekämpa förekomsten av brottsligt våld i Västerås
6. Västerås stad har ett bra samarbete med ansvariga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle

Handlingsplanen har arbetats fram i bred samverkan med såväl funktioner inom staden som med externa representanter från civilsamhälle, myndigheter och näringsliv. Under september 2020 hölls fyra workshopar där sammanlagt ungefär 70 personer deltog med input till planen. Materialet har därefter bearbetats av en intern förvaltningsövergripande styrgrupp och av processledningsgruppen för social hållbarhet.

Globala, nationella och lokala utgångspunkter

Handlingsplanen för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete är en del av arbetet med att utveckla ett hållbart Västerås. De sex fokusområdena i handlingsplanen är kopplade till policy för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete och konkretiseras i detta dokument. Denna handlingsplan, såväl som policyn, har sin grund i internationella, nationella och lokala dokument.

FN:s Agenda 2030

År 2015 antog Förenta nationerna Agenda 2030 med dess 17 globala mål för hållbar utveckling. Målen balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De globala målen är integrerade och odelbara, vilket innebär att för att de ska kunna uppnås så behöver alla mål förbättras – inget mål kan uppnås ensamt. Denna handlingsplan är ett verktyg i arbetet med flera av dessa mål:

- Mål 1: Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt.
- Mål 3: Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar
- Mål 4: Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla
- Mål 5: Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
- Mål 10: Minska ojämlikheten inom och mellan länder
- Mål 11: Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara
- Mål 16: Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Nationellt brottsförebyggande program

Policy och handlingsplan tar även avstamp i regeringens nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott (Skr 2016/17:126). Det nationella programmet har satt som mål att öka kunskapen, öka samverkan och att minska motivationen att begå brott, och beskriver bland annat att kommuner har goda förutsättningar att bidra till minskad brottslighet i Sverige.

Program för social hållbarhet

Program för social hållbarhet antogs av Västerås Kommunfullmäktige i september 2018. Programmets båda huvudområden "Goda livsvillkor utifrån individens förutsättningar och behov" samt "Demokrati, delaktighet och medskapande för ett socialt hållbart samhälle" är utgångspunkter för denna handlingsplan. Målen i program för social hållbarhet är utformade från Agenda 2030-målen och är formulerade enligt följande:

- Stärkt hälsa och motverkande av alla former av hälsohot
- Utbildning som är likvärdig och inkluderande och som främjar hållbar utveckling
- Individens rätt till arbete och sysselsättning
- Tillgång till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder för alla
- Inkludering, samhandling och demokrati
- Trygghet och levande kommundelar

Definitioner

Säkerhet och trygghet

Säkerhet handlar om den faktiska risken att utsättas för brott och ordningsstörningar. Det innebär att om risken att utsättas för brott är låg är säkerheten

hög och om risken att utsättas för brott är hög är säkerheten låg. Trygghet är individens upplevelse av sin egen säkerhet. En person som upplever risken för att utsättas för brott som låg är trygg, medan en person som upplever risken att utsättas för brott som hög är otrygg¹. Det finns dock en diskrepans mellan säkerhet och trygghet, och många gånger kan en säker plats (låg risk för att bli utsatt för brott) upplevas som otrygg och en osäker plats (hög risk att utsättas för brott) kan upplevas som trygg.

Risk- och skyddsfaktorer för kriminellt beteende

Handlingsplanens aktiviteter syftar till att eliminera riskfaktorer för att utveckla en kriminell livsstil, och att stärka skyddsfaktorer. Riskfaktorer är till exempel ekonomisk stress, social isolering, bristande socialt stöd samt segregation och diskriminering. Faktorer som skyddar mot destruktiva beteenden är trygga relationer i barnets nära omgivning, stabila och trygga boendeförhållanden och närmiljö samt fungerande förskola och skola som ger barnet möjlighet att lyckas².

Barnrätts- och jämställdhetsperspektiv

Människor begår och utsätts för olika typer av brott. Dessutom upplevs trygghet på olika sätt av exempelvis kvinnor, män, flickor och pojkar och HBTQI-personer. Ett jämställdhetsperspektiv finns därför med i vårt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Genomförandet av handlingsplanen ska givetvis också ta särskild hänsyn till barnrättsperspektivet och barnkonventionen som från och med år 2020 är svensk lag. Det finns även behov av att följa upp arbetet utifrån olika indelningsgrunder som till exempel personer med funktionsnedsättning, ålder och etnisk bakgrund.

Brottsförebyggande arbete

Brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbete är det arbete som individer och samhälle gör för att förhindra att brott sker och för att människor inte ska känna sig otrygga. Brottsförebyggande arbete kan delas upp i social (minska individens brottsbenägenhet) och situationell (minska risken för brott i specifika miljöer/situationer) brottsprevention. Både socialt och situationellt förebyggande arbete är nödvändigt och perspektiven kompletterar varandra. Alla aktörer som på något sätt kan bidra med viktig information eller kunskap, eller som kan bidra till att brottsförebyggande och trygghetsfrämjande insatser genomförs, har en viktig roll att fylla i vårt arbete. Detta innebär att nästan alla verksamheter, offentliga och privata, som verkar i Västerås har en potentiell roll att fylla i vårt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.³

Kostnader för brott

Kriminalitet och brott kostar mycket pengar för samhället. Att beräkna exakta kostnader för olika typer av brott är i princip omöjligt. Det som däremot är säkert är att en stor summa av skattebetalares pengar används till kostnader som är en följd av kriminalitet på olika sätt. Ett effektivt brottsförebyggande arbete som undviker att brott sker kan därför spara stora resurser för kommuner och andra aktörer i samhället. Kostnaderna kan delas in i dessa tre kategorier:

- Kostnader till följd av brottet i sig (smärta och lidande, stulen/skadad egendom, hälsoeffekter för offer).

- Kostnader för samhällets hantering på brottslighet (kostnader för polis, åklagare, domare, fängelser och andra kriminalvårdande institutioner).
- Kostnader till följd av förväntad brottslighet (kostnader för beteenden för att undvika brott och utgifter för säkerhetsåtgärder).⁴

Mål och aktiviteter

Fokusområde 1. Invånare i Västerås känner delaktighet och tillit till människor och samhälle

Med tillit menas förtroende till andra människor, lokalsamhället och samhället i stort. Tillit kan kopplas till ett starkt socialt kapital, något som bland annat skapas av deltagande i sociala nätverk och i samhället⁵. Vi som kommun är skyldiga att ge alla invånare möjlighet att på olika sätt vara delaktiga i samhället, enligt både Barnkonventionen och Konventionen om mänskliga rättigheter. Att känna sig delaktig i ett samhälle och att känna att man har möjlighet att påverka i sin omgivning ger en känsla av ansvar gentemot andra människor och fysiska platser. Delaktighet i samhället fungerar således som en skyddsfaktor för ett kriminellt beteende⁶.

Deltagande i allmänna val är en betydande faktor för att mäta hur delaktiga människor känner sig i ett samhälle. I valet 2018 var valdeltagandet i val till kommunfullmäktige 84 procent i Västerås. Denna siffra varierar dock kraftigt mellan olika områden i kommunen; i det valdistrikt med högst valdeltagande var det 94 procent som röstade medan det endast var 61 procent i valdistriktet med lägst valdeltagande⁷. Detta fokusområde handlar framförallt om social brottsprevention, genom att skapa förutsättningar för alla människor att leva och vara delaktiga i ett inkluderande samhälle.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Invånarnas tillit till andra människor och till samhället ska öka
- Invånarnas delaktighet i samhället ska öka

Målen kommer att mätas och följas upp genom indikatorerna:

- Valdeltagande
- Tillit bland barn
- Tillit bland vuxna
- Sysselsättningsgrad
- Förtroende för olika institutioner
- Unga som är nöjda med sin fritid

Aktiviteter	Ansvarig
1.1 Utveckla och konkretisera en förvaltningsövergripande basnivå för att synliggöra jämlika villkor i kommundelarna för samtliga åldersgrupper.	Kommunstyrelsen , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande

1.2 Genomföra kartläggningar i kommun och stadsdelar genom både faktainsamlade och dialoger med invånare och andra aktörer.	Kommunstyrelsen , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande, Byggnadsnämnden
1.3 Främja samverkan mellan offentliga verksamheter, lokalt civilsamhälle, näringsliv och andra relevanta aktörer för att skapa levande kommun- och stadsdelar.	Nämnden för idrott, fritid och förebyggande , Kulturnämnden, Skultuna kommunaldelsnämnd
1.4 Skapa, främja och utveckla möjligheter till meningsfull fritid i närområdet för barn och unga.	Nämnden för idrott, fritid och förebyggande , Kulturnämnden, Skultuna kommunaldelsnämnd
1.5 Öka delaktigheten bland barn och unga i föreningslivet.	Nämnden för idrott, fritid och förebyggande , Kulturnämnden, Skultuna kommunaldelsnämnd
1.6 Utveckla näringslivsarbetet och använda evidensbaserade metoder för att nå full sysselsättning för Västeråsare.	Kommunstyrelsen , Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden och Individ- och familjenämnden

Fokusområde 2

Mötesplatser och utemiljöer i Västerås är trygga och säkra

Utformningen av den fysiska miljön har stor betydelse för säkerheten och tryggheten i Västerås. Mötesplatser avser offentliga platser där människor kan mötas och umgås både utomhus och inomhus. Säkerhet och trygghet är viktiga aspekter i den sociala hållbarheten och det är även en mänsklig rättighet att känna sig fri från risk och rädsla för fara. Säkerhet främjar och uppmuntrar också rörlighet genom exempelvis möjligheten till utevistelse, lek och motion, vilket är väldigt viktigt för varje människas livskvalitet.⁸ Man kan alltså säga att det krävs ett säkert samhälle för att människor ska kunna känna sig trygga.⁹

Det finns flera olika teorier som beskriver sambanden mellan brottslighet och den fysiska miljön, och flera olika metoder för att förebygga brottslighet och öka säkerhet. Om brott är mer vanliga på en särskild plats så är det någonting med just den platsen som gör att brott begås just där¹⁰. För att skapa säkra och trygga platser kan man bland annat tydliggöra vad och för vem olika platser är till för, se till att platser på olika sätt är övervakade samt ta bort skymmande buskage och förbättra belysning. Att avlägsna sådant som minskar trivseln såsom skräp, klotter och stökiga miljöer för att signalera att det finns personer som känner ansvar för platsen är också viktigt. Allt detta är del i metoden CPTED – Crime Prevention Through Environment Design (svensk översättning: Brottsprevention genom miljödesign).¹¹ Sambanden beskrivs även i BoTryggt 2030, en handbok med checklistor för säkra och trygga livsmiljöer som Västerås arbetar med. Trygghetskapande och brottsförebyggande arbete har sin plats på flera olika nivåer inom fysisk planering – från kommuntäckande översiktsplanering, via fördjupningar och planprogram till detaljplanering. Den fysiska planeringen är ett viktigt instrument för att arbeta för jämlika livsvillkor och motverka segregation. Det kan handla om exempelvis kvartersstruktur, möten med grönområden, gatustruktur, gång- och cykelvägnät, mötesplatser och lekplatser.

En konkret metod för såväl socialt som situationellt trygghetsskapande arbete är Effektiv samordning för trygghet (EST), vilket vi i Västerås arbetar med i några utvalda stadsdelar sedan 2018. Målet med metoden är att minska och förebygga otrygghet genom tidiga insatser när problem uppstår eller är på väg att kunna hända. Metoden innebär ett strukturerat arbetssätt och samarbete kring informationsinsamling, analys av lägesbilden, insatser och uppföljning/återkoppling¹². Västerås stad arbetar även under åren 2019-2023 med det strategiska utvecklingsområdet ”En ekologisk, social och ekonomiskt hållbar stad med trygga och trivsamma stadsdelar/kommundelar”, vilket också är en viktig del i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Brottsligheten i utemiljöer och på offentliga mötesplatser ska minska
- Invånarnas trygghet i utemiljöer samt på offentliga mötesplatser ska öka

Målen kommer att mätas och följas upp bland annat genom indikatorerna:

- Andel som ibland eller ofta avstår från att gå ut ensam på grund av rädsla
- Andel som känner sig trygga i sitt bostadsområde
- Anmälda brott
- Antal rapporter om otrygga platser i offentlig miljö

Aktiviteter	Ansvarig
2.1 Genomföra regelbundna kartläggningar utifrån befintlig statistik gällande säkerhet och trygghet i samtliga kommun- och stadsdelar, utifrån vilka prioriteringar om åtgärder kan göras.	Kommunstyrelsen , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
2.2 Utveckla och genomföra arbetssätt för att öka den brottsförebyggande medvetenheten i samhällsbyggnadsprocessen.	Byggnadsnämnden , Tekniska nämnden, Fastighetsnämnden
2.3 Bibehålla och utveckla säkra och trygga utemiljöer i samverkan med berörda aktörer, bland annat genom åtgärder kring belysning, röjning och nedskräpning. Fler fältande socialsekreterare ska anställas.	Tekniska nämnden , Individ- och familjenämnden, Miljö- och konsumentnämnden, Skultuna kommunalnämnd
2.4 Bibehålla och utveckla former för invånarengagemang kring mötesplatser i utemiljöer.	Tekniska nämnden , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande, Kulturnämnden, Byggnadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd
2.5 Samarbeta med civilsamhälle och andra relevanta aktörer för att samnyttja och synliggöra offentliga lokaler och andra resurser.	Nämnden för idrott, fritid och förebyggande , Kulturnämnden, Skultuna kommunalnämnd
2.6 Genomföra ett strukturerat tillsynsarbete gällande serveringstillstånd.	Miljö- och konsumentnämnden

Fokusområde 3

Bekämpa förekomsten av narkotika och langning i Västerås

Västerås stad har en nolltolerans mot narkotika. Narkotikabrott innebär brott som regleras i narkotikastrafflagen (1968:64) och av samtliga anmälda narkotikabrott utgörs ungefär hälften av narkotikabruk totalt sett i Sverige¹³. Arbetet med att minska narkotika på lokal nivå kräver ett samarbete mellan polis, kommun och andra aktörer. Att göra allmänheten medveten om riskerna med att hantera och missbruka narkotika är förebyggande arbete som kommuner och andra aktörer kan arbeta med¹⁴.

Langning innebär att illegalt förse en person med varor såsom alkohol, narkotika eller tobak om denne ej har laglig rätt att inneha eller köpa dem.

Aktiviteter för förebyggande arbete kring alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS) finns i särskild handlingsplan som syftar till att förbättra hälsa och välbefinnande och att minska riskbruk bland invånare i Västerås. Denna handlingsplan syftar till att öka tryggheten och minska brott. Detta fokusområde handlar därför om sådant som är olagligt, det vill säga narkotika och langning.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Förekomsten av narkotika minskar
- Förekomsten av langning minskar

Målen kommer att mätas och följas upp genom indikatorerna:

- Antal anmälda narkotikabrott
- Narkotikaanvändning bland unga
- Narkotikaanvändning bland vuxna
- Antal anmälda brott avseende langning

Aktiviteter	Ansvarig
3.1 Anordna kunskapshöjande insatser kring narkotika för politiker, medarbetare och invånare.	Kommunstyrelsen , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
3.2 Utveckla det kunskapshöjande och förebyggande arbetet i skolan kring narkotika	Grundskolenämnden , Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunaldelsnämnd
3.3 Utveckla ett samarbete med berörda aktörer med fokus på att försvåra langning av narkotika i offentliga miljöer.	Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
3.4 Stävja olaglig handel med tobak och alkohol genom tillsyn av tobaksförsäljning.	Miljö- och konsumentnämnden

Fokusområde 4

Barn och unga är trygga i skolan

Att klara skolan är en stark skyddsfaktor mot kriminalitet. Det finns forskning som visar att insatser för att ungdomar i risk ges förutsättningar att fullfölja sin

utbildning förebygger kriminalitet. En förklaring är att en genomförd utbildning ökar möjligheterna att kunna få ett legitimt arbete¹⁵. Enligt skollagen (Skollag (2010:800)) ska alla elever ha en trygg och stödjande skolmiljö. Läroplan för grundskolan¹⁶ säger att skolan i grunden har två uppdrag: att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden samt att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Aktiviteterna som finns i denna handlingsplan är en del i att uppfylla skolans kärnuppdrag enligt skollagen.

År 2019 var 84 procent av killarna och 83 procent av tjejerna som slutat årskurs 9 behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Detta innebär att 16 respektive 17 procent av killar och tjejer i Västerås antingen inte klarat ämnena svenska, engelska och matematik samt minst ytterligare fem ämnen, eller av någon anledning valt att sluta skolan. Andelen skiljer sig mycket mellan olika skolor, vilket visar på att det finns en brist på likvärdighet bland skolor i Västerås. Att främja närvaron i skolan samt att förebygga avhopp är viktigt för att möjliggöra att fler går ut grundskolan med godkända betyg.

Varje skola har tillsammans med många andra aktörer, en viktig roll i att skapa en säker och trygg skola för alla barn och unga. Västerås stad jobbar med en mängd olika verksamheter och projekt för att utveckla detta, ett exempel är det strategiska utvecklingsområdet "Skola först" som genomförs i samverkan under perioden 2020-2023. Vidare har Nämnden för idrott, fritid och förebyggande i uppdrag att fungera som stöd genom att bidra med kompetensutveckling, sakkunskap och utvecklingsarbete inom det förebyggande arbetet på förskolor och skolor.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Tryggheten i skolan bland unga ökar
- Andelen elever som är behöriga till gymnasiet ökar

Målen kommer att mätas och följas upp genom indikatorerna:

- Andel barn och unga som känner sig trygga i skolan
- Andel som utsatts för kränkande behandling i skolan
- Andel behöriga till yrkesprogram i gymnasiet
- Andel gymnasieelever med examen inom 4 år

Aktiviteter	Ansvarig
4.1 Utveckla och dokumentera den röda tråden i värdegrundsarbetet i förskola och skola.	Förskolenämnden , Grundskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommundelsnämnd
4.2 Utveckla ett arbetssätt för att skapa säkra och trygga fysiska miljöer i förskola och skola, både utomhus och inomhus.	Fastighetsnämnden , Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Byggnadsnämnden, Miljö- och konsumentnämnden

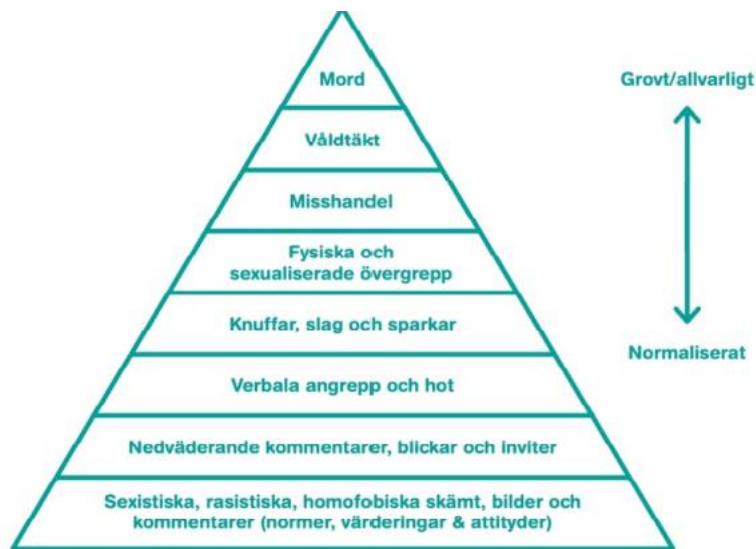
4.3 Använd evidensbaserade metoder och program i förskola och skola som är främjande och förebyggande och som bidrar till ökad trygghet och ett strukturerat värdegrundsarbete.	Grundskolenämnden Förskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd
4.5 Utveckla sätt att synliggöra och kommunicera vad som görs inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i förskola och skola.	Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Skultuna kommunalnämnd
4.6 Utveckla arbetet för ökad trygghet på internet för barn och ungdomar under skoltid och via skolans nätverk.	Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Skultuna kommunalnämnd

Fokusområde 5

Bekämpa förekomsten av brottsligt våld i Västerås

Med våld menas varje handling som är riktad mot en annan person, som genom handlingen skadar, smärtar, skrämmer eller kränker personen. Det kan också innebära att handlingen får personen att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill göra. Våldet kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller brist på omsorg¹⁷. I arbetet mot våld är det angeläget att ha särskild uppmärksamhet när personer har begränsad möjlighet att göra sin röst hörd, vid exempelvis funktionsnedsättning.

Det lindriga våldet som nedvärderande bilder, blickar och oönskade skämt är den form av våld som är vanligast. Genom att agera tidigt hjälper vi till att inte normalisera våld. När våld däremot får fortsätta leder det ofta till mer våld och grövre våld. Detta brukar illustreras med våldspyramiden, en modell som förenklat beskriver hur olika former av våld skapas i vårt samhälle. Längst ned i pyramiden finns det lindriga våldet som händer ofta, men som inte alla tänker på som våld. Högst upp finns det grova våldet, som inte händer så ofta, men som nästan alla betraktar som våld. Det är lättast att stoppa det lindriga våldet. Om våldet inte stoppas finns det risk att det normaliseras vilket kan leda till grövre våldsuttryck¹⁸.

Figur 1. Våldspyramiden.

Våld är ett omfattande folkhälsoproblem, såväl globalt som nationellt, enligt Världshälsoorganisationen (WHO). Våldets konsekvenser är enorma både i form av mänskligt lidande och kostnader för samhället. Det är män som står för merparten av det våld som utövas både mot män, kvinnor och ickebinära¹⁹. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer förekommer överallt oberoende av kulturell och religiös tillhörighet, etnicitet, sexualitet, social tillhörighet och ålder. Mäns våld mot kvinnor anses idag vara en kränkning av de mänskliga rättigheterna och ett globalt samhällsproblem²⁰. Regeringens strategi²¹ gällande mäns våld mot kvinnor säger att allt våld ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Strategin inkluderar frågor om hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Unga är överrepresenterade som både offer och förövare och starka normer kring hur killar och tjejer förväntas vara är en del av problemet. Därför är barn- och ungdomsperspektivet tillsammans med genusperspektivet viktigt i det förebyggande arbetet. Regeringens nationella strategi betonar särskilt behovet av ett utökat och tidigt förebyggande arbete och att mäns och killars delaktighet är avgörande för att skapa en hållbar förändring.

Målen i denna handlingsplan stakar ut en riktning. Västerås stad eftersträvar, liksom regeringens strategi, att allt våld ska upphöra.

Västerås har tidigare haft en handlingsplan för kvinnofrid och mot våld i nära relationer 2017-2019. För att stärka arbetet för kvinnofrid och våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck, och därmed samla det brottsförebyggande arbetet ingår numera dessa frågor inom ramen för denna handlingsplan.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Utövandet av våld minskar
- Utsattheten för våld minskar

Målen kommer att mätas och följas upp genom indikatorerna:

- Antal anmälda våldsbrott
- Andel barn och unga som utsatts för våld
- Andel vuxna som utsatts för våld
- Antal våldsärenden inom Individ- och familjförvaltningen

Aktiviteter	Ansvarig
5.1 Genomföra kunskapshöjande insatser för politiker, medarbetare och invånare om våld.	Kommunstyrelsen
5.2 Utveckla och genomföra våldsförebyggande arbete i skolan kring våld med fokus på jämställdhet.	Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd
5.3 Skapa fler trygga boendemöjligheter för våldutsatta kvinnor och barn.	Individ- och familjenämnden
5.4 Utveckla ett systematiskt våldspreventivt arbete mot våld i nära relation.	Kommunstyrelsen, Individ- och familjenämnden, Nämnden för personer med funktionsnedsättning, Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
5.5 Utveckla ett systematiskt våldspreventivt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.	Kommunstyrelsen, Individ- och familjenämnden, Nämnden för personer med funktionsnedsättning, Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
5.6 Utveckla ett systematiskt våldspreventivt arbete för att förebygga våld i offentlig miljö.	Kommunstyrelsen, Individ- och familjenämnden, Nämnden för personer med funktionsnedsättning, Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Skultuna kommunalnämnd, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
5.7 Ta fram en kartläggning som syftar till att vi ska få ett bättre kunskapsunderlag för att kunna göra systematisk uppföljning gällande våld.	Kommunstyrelsen
5.8 Utveckla ett systematiskt förebyggande arbete för att bekämpa våldsbejakande extremism.	Individ- och familjenämnden, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande, Kommunstyrelsen

Fokusområde 6

Västerås stad har ett bra samarbete med ansvariga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle

I Regeringens brottsförebyggande program är en av målsättningarna att utveckla samverkan inom det brottsförebyggande arbetet. Man menar att samverkan mellan berörda aktörer är avgörande för att lyckas skapa ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete. Målsättningarna säger bland annat att fler aktörer bör involveras i samverkan kring brottsförebyggande frågor och att samverkan bör innefatta både socialt och situationellt förebyggande arbete.

Deltagandet från civilsamhället och näringslivet är fritt och frivilligt och förutsättningarna för samarbetet behöver vara tydliga så att alla parter får utbyte av det. Civilsamhället är en väldigt viktig kraft i det trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet och behöver få möjligheter och förutsättningar för att kunna bidra och delta.

Målen för detta fokusområde är följande:

- Förbättra Västerås stads samarbete med ansvariga myndigheter (polisen, Region Västmanland, Åklagarmyndigheten, Länsstyrelsen) i det trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet
- Förbättra Västerås stads samarbete med näringsliv i det trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet
- Förbättra Västerås stads samarbete med civilsamhället i det trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet.

Målen kommer att mätas och följas upp genom indikatorerna:

- Antal olika aktörer som deltar i olika forum och möten
- Nöjdhet gällande processen för samarbetet
- Nöjdhet gällande resultatet/effekten av samarbetet

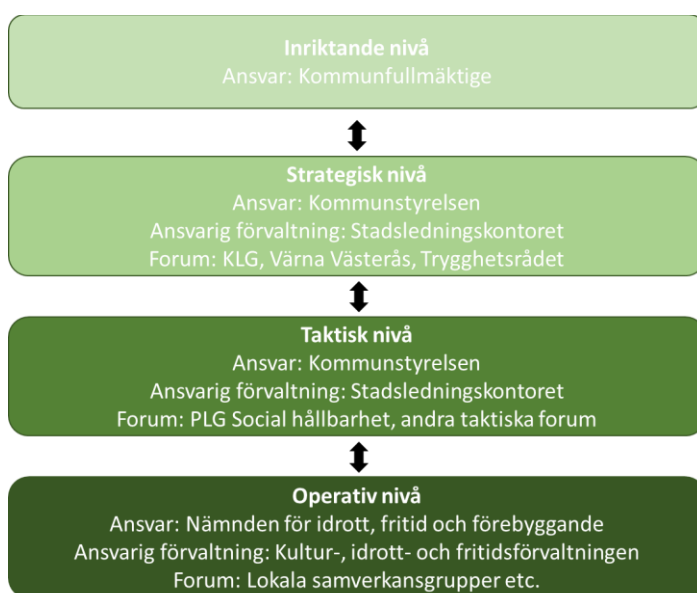
Aktiviteter	Ansvarig
6.1 Utveckla befintliga forum och vid behov skapa nya forum för att inkludera näringslivet och civilsamhälle mer i det trygghetskapande och brottsförebyggande arbetet.	Kommunstyrelsen , Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
6.2 Utifrån samverkansöverenskommelse med polisen utveckla och öka samverkan i framtagandet av den årliga gemensamma lägesbilden.	Kommunstyrelsen , Individ- och familjenämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Grundskolenämnden, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande, Fastighetsnämnden
6.3 Utifrån samverkansöverenskommelse med polisen utveckla formerna för, samt öka samverkan i framtagande och genomförande, av medborgarlöften.	Kommunstyrelsen , övriga berörda nämnder

6.4 Utveckla sätt att synliggöra och kommunicera vad som görs inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet till invånare.	Kommunstyrelsen
6.5 Tydliggöra ansvariga kontaktpersoner och kommunikationsvägar mellan olika organisationer.	Kommunstyrelsen
6.6 Sträva efter att alltid stödja civilsamhället där de genom sin verksamhet bidrar till ett tryggare samhälle.	Kulturnämnden och Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
6.7 Trygghetsrådet tar fram konkreta åtgärder utifrån polisens och kommunens gemensamma lägesbild.	Kommunstyrelsen
6.8 Ta fram och genomföra åtgärder för att stoppa bidragsfusk i samverkan med polisen och andra bidragsgivande myndigheter, samt inrätta en lokal underrättelsefunktion.	Kommunstyrelsen

Genomförande och uppföljning

Ansvar och organisation

Det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är en fråga som stadens alla förvaltningar och bolag har en viktig roll i, och en god samverkan såväl internt i staden som med externa aktörer är en förutsättning för att lyckas. Västerås stads interna organisation för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet genomförs på fyra nivåer: Inriktande nivå, Strategisk nivå, Taktisk nivå och Operativ nivå.

Figur 2. Organisation för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete i Västerås stad.

Inriktande nivå

Kommunfullmäktige beslutar om policy för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete och är ytterst ansvarig för att uppföljning och utvärdering av policyn genomförs.

Strategisk nivå

Kommunstyrelsen beslutar om handlingsplan för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete och är ytterst ansvarig för att uppföljning och utvärdering av handlingsplanen genomförs.

Stadsledningskontoret har ett beredningsansvar gentemot Kommunfullmäktige och Kommunstyrelsen, samt ett ansvar att genomföra uppföljning av det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Verksamhetsområdet Strategisk samhällsutveckling och Hållbarhetsenheten ansvarar för att frågor om trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete förs upp på Koncernledningsgruppens (KLG) agenda.

Stadens lokala brottsförebyggande råd (Värna Västerås) leds av Kommunstyrelsens ordförande och består av representanter från civilsamhälle, näringsliv, polisen, kommunala förvaltningar och bolag samt andra berörda aktörer. Syftet med Värna Västerås är att det ska vara ett organ för samråd och ömsesidig information mellan dessa parter, samt att samordna samverkansöverenskommelser och medborgarlöften med polisen. Medborgarlöfte är en överenskommelse mellan kommun och polis som utgår ifrån vad de som bor och verkar i ett område upplever som viktigt för att de ska känna sig säkra och trygga.

I april 2021 skapade Västerås stad tillsammans med polisen ett Trygghetsråd. I Trygghetsrådet ingår presidierna i kommunstyrelsen, Grundskolenämnden, Nämnden för idrott, fritid och förebyggande och Individ- och familjenämnden, samt representanter från polisen. Kommunstyrelsens ordförande och lokalpolisområdeschefen har ett delat ordförandeskap i trygghetsrådet och träffar fyra gånger per år. Trygghetsrådets verksamhet kommer utgå från de behov som identifieras i den gemensamma lägesbilden. Lägesbilden ligger således till grund för gemensamma beslut gällande till exempel nya strategiska insatser eller metoder.

Taktisk nivå

Hållbarhetsenheten ansvarar för att frågor om trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete förs upp på agendan på Processledningsgruppen (PLG) Social hållbarhet. Hållbarhetsenheten samordnar genomförandet av handlingsplanen genom de två strategier som tillsätts under 2021 för att leda det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet under perioden 2021-2023.

Operativ nivå

Samtliga nämnder och styrelser ansvarar för att driva arbetet och vidta de åtgärder inom respektive ansvarsområde som Hållbarhetsarenan, Värna Västerås och PLG Social hållbarhet beslutar om. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen har till uppgift att samordna det operativa trygghetsskapande och brottsförebyggande

arbetet. I uppdraget ingår även att forma de forum och skapa de förutsättningar som behövs för att genomföra uppgiften, exempelvis genom samverkansstrukturer på lokal nivå i de områden där behov finns. Samtliga förvaltningar och bolag har till uppgift att delta i arbetet i de forum och samverkansstrukturer som inrättas i syfte att samordna och utveckla arbetet. De nämnder som är ansvariga för aktiviteter i denna handlingsplan är ansvariga för att genomföra dessa.

Vårt arbetssätt för att nå målen

Som tidigare nämnts ett flertal gånger i denna handlingsplan är samverkan en förutsättning för ett effektivt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. En ytterligare faktor som krävs för att nå framgång är att arbetet är kunskapsbaserat och att man i möjligaste mån använder sig av forskningsbaserade och utvärderade insatser som har bevisad effekt när det gäller att minska brott och/eller otrygghet. Vi jobbar även med olika tidsperspektiv och med såväl långsiktigt som kortsiktigt förebyggande arbete. Vårt kunskapsbaserade arbete innebär att vi arbetar enligt följande steg²²:

1. Kartläggning. Vi tar fram egna nulägesbeskrivningar samt en gemensam lägesbild tillsammans med polisen. Kartläggningen grundas på statistik och dialog om nuläge och problembild med berörda aktörer.
2. Analys. Vi gör orsaksanalyser utifrån kartläggning och problembilder.
3. Genomförande av insatser. Vi samordnar och genomför förebyggande insatser.
4. Uppföljning. Vi undersöker om insatserna har haft någon effekt på problemen.
5. Återkoppling. Vi återkopplar resultat till berörda aktörer.

Uppföljning

Denna handlingsplan kommer att följas upp årligen, både genom statusrapportering av aktiviteter och genom uppföljning av mål och indikatorer. Våren 2023 och 2024 sker avrapportering till Trygghetsrådet och Kommunstyrelsen. Inför denna avrapportering ska respektive ansvarig nämnd rapportera in genomfört arbete till Stadsledningskontoret. Ansvarig nämnd är fetmarkerad i tabellerna med aktiviteter ovan och ska samordna rapporteringen av den aktivitet som den ansvarar för. Stadsledningskontoret ansvarar för att sammanställa statusrapporteringarna, samt att tillsammans med berörda aktörer analysera resultatet av mål och indikatorer.

Beroende på vad uppföljningen visar så kan vissa förändringar gällande aktiviteterna komma att göras över tid. En förändring skulle till exempel kunna göras om aktiviteten visar sig inte ge det resultat och de effekter som avsetts. Vissa åtgärder kan komma att föras vidare i den kommande handlingsplanen.

Trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete är i mångt och mycket ett långsiktigt arbete och flera av de aktiviteter som finns i denna handlingsplan är

sådana som inte kommer ge effekt på ett år. Därför är det viktigt följa kunskapsläget för att i möjligaste mån använda oss av erfarenhetsbaserade metoder som visat sig ha effekt någon annanstans. Vidare ska vi sträva efter att kontinuerligt följa upp och utvärdera aktiviteter som görs för att kunna avgöra om insatserna ger den effekt som vi vill att de ska ge.

Källförteckning

- ¹ <https://tryggaesverige.org/trygghet> 2020-09-30
- ² www.folkhalsomyndigheten.se (2020) samt Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling, Brå (2009).
- ³ Andershed, H (2019). Hur kan det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet konkret genomföras i samverkan på ett kunskapsbaserat sätt i en svensk kommun? Örebro Universitet.
- ⁴ Kostnader för brott. En litteraturöversikt över metoder, resultat och utmaningar i forskningen om kostnader för brott. Brå, rapport 2017:8.
- ⁵ Eriksson, M (2000). Socialt kapital. Teori, begrepp och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa. Umeå universitet.
- ⁶ Belin, E (2016). Att inte bli kriminell. Kandidatuppsats, Lunds universitet.
- ⁷ Valmyndigheten.
- ⁸ Ceccato, V. M fl. (2019). Trygg stadsmiljö. Teori och praktik för brottsförebyggande & trygghetsskapande åtgärder. Kungliga Tekniska Högskolan.
- ⁹ <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/trygghet-och-brott/>. 2020-10-22.
- ¹⁰ Boverket (2019). Brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocessen. Rapport 2019:20.
- ¹¹ <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>, 2020-10-26.
- ¹² Handbok för Effektiv samordning för trygghet (2016).
- ¹³ <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/narkotikabrott.html> 2020-10-26
- ¹⁴ <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/narkotikabrott/> 2020-10-26
- ¹⁵ Hjalmarsson & Lochner (2012) och Hjalmarsson, R. & Lochner, L. (2012). The impact of education on crime: International evidence. The University of Western Ontario.
- ¹⁶ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Reviderad 2019. Skolverket.
- ¹⁷ Isdal, P (2001), Meningen med våld, Gothia förlag, Stockholm.
- ¹⁸ Gottzén, L, m fl. (2021) Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport. Stockholms universitet.
- ¹⁹ Handbok för våldsförebyggande arbete. Jämställdhetsmyndigheten (2020).
- ²⁰ <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/mans-vald-mot-kvinnor---ett-globalt-perspektiv/> 2020-10-08
- ²¹ En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringens skrivelse 2016/17:10. Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.
- ²² Andershed, H (2019). Hur kan det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet konkret genomföras i samverkan på ett kunskapsbaserat sätt i en svensk kommun? Örebro Universitet.

VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se